

УДК 336.027:338.43

Н. Б. Демчишак,
 д. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
 Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів
 О. І. Дубик,
 студентка спеціальності "Фінанси і кредит",
 Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

N. Demchyshak,
 Doctor of Economic Sciences, associate professor, associate professor of department
 of finance, monetary circulation and credit, Ivan Franko National University of L'viv
 O. Dubyk,
 student of specialty "Finances and credit", Ivan Franko National University of L'viv

FINANCIAL REGULATION OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE AGRARIAN SECTOR OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF INTEGRATION PROCESSES

Статтю присвячено дослідженню інноваційного розвитку аграрного сектору національної економіки в умовах інтеграції. Розкрито сутність поняття "аграрний сектор" та основи його фінансового регулювання. Проведено оцінку сучасної структури експорту аграрної продукції на європейський ринок. Проаналізовано особливості функціонування організаційно-правового механізму підтримки аграрного сектору в Україні. Обґрунтовано пропозиції щодо стимулювання розвитку сільськогосподарської діяльності, в частині виробництва екологічно чистої продукції та забезпечення продовольчої безпеки. Визначено перспективи розвитку системи фінансового регулювання інноваційної діяльності у аграрному секторі України в умовах інтеграційних процесів.

The article is devoted to the research of innovative development of the agrarian sector of the national economy in terms of integration. The essence of the concept "agrarian sector" and the basis of its financial regulation are revealed. An estimation of the modern structure of export of agrarian products to the European market is carried out. The peculiarities of functioning of the organizational – legal mechanism of support of agrarian sector in Ukraine are analyzed. The proposals on stimulating agricultural activity development, in the part of production of environmentally friendly products and ensuring food security are substantiated. The prospects of the financial regulation of innovation activity in the agrarian sector of Ukraine in the conditions of integration processes are determined.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, аграрний сектор, фінансове регулювання, державне стимулювання.

Key words: innovations, innovative development, agricultural sector, financial regulation, state incentives.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах політичної та економічної нестабільності в Україні, військових дій на сході, неефективного та вибіркового впровадження реформ, сектори національної економіки є слабкими та неконкурентоспроможними на міжнародному ринку. Однією з ключових складових українсь-

кого експорту та джерелом надходження іноземної валюти є продукція аграрного сектору, яка на сьогодні складає значну частку в структурі національного виробництва. Аграрний сектор є важливим елементом української економіки, від рівня розвитку якого залежить економічна стабільність, зростання добробуту, якості життя населен-

ня та продовольча безпека держави загалом. У сфері сільського господарства спостерігається активізація розвитку на основі впровадження інновацій та передових технологій. Однак аграрний сектор може ефективно сприяти відновленню вітчизняної економіки, забезпечити реалізацію національних інтересів країни лише за умови підвищення конкурентоспроможності на світових ринках. Тому державі необхідно сформулювати його стратегію підтримки з метою стимулювання подальшого розвитку та зростання ефективності, шляхом застосування нових дієвих інструментів фінансового регулювання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У сучасній економічній науці значна увага приділяється зміні, що відбулися та продовжують відбуватися в сільському господарстві України, при чому аналізуються позитивні зрушення, спричинені формуванням організаційно-економічних структур ринкового типу та потенціал фінансового стимулювання підприємницьких ініціатив у цьому секторі. Зазначені проблеми були об'єктом наукових пошуків як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема, доцільно виокремити праці Андрійчука В.Г., Борейко В.І., Варналія З.С., Дація О.І., Дем'яненко М.Я., Кирилюка Є.М., Краснової В.В., Луценко Ю.О., Міщенко Н.М., Михасюка І.Р., Могильного О.М., Пишка Б.І., Сеперовича Н.В., Ульянченка Ю.О. Попри значну кількість публікацій нові реалії функціонування національної економіки в контексті посилення євроінтеграційних трендів зумовлюють потребу у подальших наукових дослідженнях та обґрунтуванні пропозицій щодо вирішення проблем організації і управління інноваційною діяльністю, а також інноваційного розвитку сільськогосподарського виробництва.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є обґрунтування теоретичних і методичних принципів фінансового регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору в Україні та практичних рекомендацій щодо підвищення його ефективності в умовах євроінтеграції.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Узагальнюючи наукові погляди щодо тлумачення сутності поняття "аграрний сектор" потрібно зауважити, що існують різні підходи щодо його визначення. Зокрема Н. Гончарук трактує аграрний сектор економіки як сукупність взаємопов'язаних галузей сільського господарства і функціонально пов'язаних обслуговуючих формувань, які задовольняють потребу в продуктах харчування і сировини для переробної промисловості, зорієнтованих на загальний результат — нарощування обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції, забезпечення продовольчої безпеки країни [4, с. 21—22]. Виходячи з цього, дослідниця до системи аграрного сектора економіки, крім сільськогосподарських підприємств (акціонерних товариств, товариств з обмеженою відповідальністю, сільськогосподарських кооперативів, приватних підприємств), інших формувань, селянських (фермерських) господарств, обслуговуючих підприємств і організацій тощо, включає також заклади аграрної освіти, наукові, науково-дослідні установи та центральні і місцеві органи управління аграрним сектором економіки.

Дещо інший підхід до визначення аграрного сектора економіки пропонує І. Сурай, яка визначає його в широкому і вузькому контексті. У широкому розумінні аграрний сектор економіки охоплює всі підприємства України незалежно від форми власності і організаційно-правової фор-

ми, що виробляють сільськогосподарську продукцію й продукти її первинної переробки, та пов'язані з ними обслуговуючі підприємства, а також організації (установи), що здійснюють розробку та реалізацію державної аграрної політики. У свою чергу, у вузькому розумінні — це тільки сектор економіки, що охоплює всі підприємства, що виробляють сільськогосподарську продукцію, здійснюють її первинну переробку та обслуговують зазначені процеси. Тобто акцентується на необхідності розмежування понять "агропромисловий комплекс" і "аграрний сектор економіки" [15, с. 6].

На нашу думку, аграрний сектор можна визначити як сектор національної економіки, що охоплює всю сукупність підприємств, які займаються виробництвом сільськогосподарської продукції та її первинною переробкою, обслуговуючих підприємств та науково-дослідної інфраструктури. До останньої відносимо освітньо-наукові заклади, що є профільними у цій галузі, зокрема аграрні університети, тощо, а обслуговуючі підприємства — це виробники сільськогосподарської техніки. Водночас органи регулювання розглядаємо окремо за принципом виділення керуваної системи (агрокомплекс) та керуючої (безпосередньо державні та місцеві органи влади і управління), що здійснюють регулюючий вплив.

У сучасних умовах аграрний сектор займає чільне місце в структурі економіки України. Сільськогосподарська галузь для держави завжди була пріоритетною сферою як для зовнішньоекономічного, так і для внутрішньоекономічного розвитку, адже вона є основою самодостатності країни і суспільства.

Аналіз офіційної статистичної інформації дає підстави стверджувати, що Україна є одним із провідних виробників сільськогосподарської продукції в світі, не лише забезпечуючи потреби вітчизняного ринку, але також успішно експортуючи продовольчу та сільськогосподарську продукцію. Так, експорт аграрної продукції до ЄС за 2016 рік збільшився на \$68,2 млн порівняно з 2015 р. У минулому році до країн-членів Євросоюзу підприємствами вітчизняного агрокомплексу було поставлено продукції на загальну суму \$4,12 млрд, що становить 26,6% від всього аграрного експорту країни [16].

Заслуговує на увагу й структура експорту на європейський ринок. Так, найбільше до країн ЄС було експортовано такої продукції [16]:

- зернові злаки (кукурудза, пшениця, ячмінь) — на \$1,28 млрд;
- олія (соняшникова, ріпакова, соєва) — на \$1,19 млрд;
- насіння олійних культур (насіння свиріпи або ріпаку, соєві боби, насіння соняшнику) — на \$587,5 млн;
- залишки і відходи харчової промисловості (макуха та інші тверді відходи, одержані під час добування соняшникової олії, соєвої олії, відходи від виробництва крохмалю, цукру, буряковий жмих тощо) — на \$439,2 млн.

Назагал обсяги виробництва валової сільськогосподарської продукції з початку незалежності України мали як негативну, так і позитивну динаміку, так до 2000 р. спостерігався спад, що пояснюється ринковою трансформацією держави, проте з 2000 р. і до сьогодні відбувається зростання обсягів валової продукції сільського господарства [5].

Вважаємо, що для підтримки експортного потенціалу аграрного сектору та забезпечення ефективного функціонування виробників необхідна активізація державного регулювання аграрної сфери, зокрема в частині використання інструментів фінансового регулювання.

Так, В. Андрійчук вважає, що державне регулювання аграрної сфери представляє систему економічних, фінансових, правових, організаційних і соціальних заходів, що

здійснюються державою для ефективного і стабільного розвитку аграрного виробництва та повного забезпечення населення якісним продовольством за прийнятними ринковими цінами [1, с. 56]. Тобто у зазначеному тлумаченні робиться акцент на продовольчій безпеці. Більш загальне визначення наводить О. Зінченко, який стверджує, що державне регулювання аграрної сфери економіки є системою заходів впливу з метою створення оптимальних умов розвитку [9, с. 82—83].

Заслугує на увагу й наступна дефініція [14]: державне регулювання аграрного сектора економіки — це сукупність організаційних, правових, економічних та соціальних заходів фінансової політики держави, спрямованих на створення ефективного, стабільного та сталого розвитку багатофункціонального сільськогосподарства з метою забезпечення продовольчої безпеки країни та зміцнення її конкурентної позиції на світовому ринку сільськогосподарської продукції.

Зауважимо, що нормативно-правова база державного регулювання аграрного сектора формується на основі Конституції України, Господарського та Податкового кодексів, Законів України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності", "Про колективне сільськогосподарське підприємство", "Про охорону земель", "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року", розпорядження КМУ "Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектора економіки на період до 2020 року".

Однак вагомою перешкодою для функціонування і успішного розвитку аграрного сектору, зокрема враховуючи необхідність імплементації Угоди про асоціацію з ЄС на вигідних для України умовах, є недосконалість нормативно-правових актів щодо реалізації аграрної політики держави. Тому їх потрібно переглянути та сформувані нормативно-правову базу, яка б захищала інтереси сільськогосподарських товаровиробників на основі гармонізації вітчизняного законодавства з європейським. Особливість функціонування організаційно-правового механізму для підтримки та розвитку аграрного сектору в Україні полягає у відсутності законів належної якості з цього питання, а також невиконання вже прийнятих інших нормативно-правових актів, що вказує на низьку виконавчу дисципліну в органах державної влади та управління, що в свою чергу знижує ефективність реалізації фінансового регулювання та зменшує "простір" для інноваційних ініціатив підприємців.

Метою використання інструментів фінансового регулювання аграрного сектора має бути досягнення конкурентного рівня розвитку сільськогосподарства та розширення експортного потенціалу суб'єктів агробізнесу, для забезпечення продовольчої безпеки, як елемента економічної безпеки країни в цілому.

У процесі регулювання держава значну увагу приділяє підтримці аграрного сектору, цілями якої є також збалансованість експорту та імпорту, зменшення безробіття та сталий соціально-економічний розвиток країни. Одними з методів державного регулювання аграрного сектору є матеріальне стимулювання, фінансування, санкції за правопорушення, прогнозування, планування і програмування та кредитування.

Власне фінансове регулювання — це уже сукупність лише інструментів фінансового характеру, які застосовуються з метою впливу на діяльність суб'єктів господарювання, зокрема у аграрному секторі. Фінансове регулювання аграрного сектору економіки України здійснюється в першу чергу для збільшення обсягу виробництва сільськогосподарської продукції за допомогою стимулювання фінансового потенціалу аграрних підприємств.

Зважаючи на те, що сільське господарство є багатофункціональним, адже реалізує сукупність соціально важливих для будь-якого суспільства функцій підтримки соціальної та економічної життєдіяльності сільських територій, забезпечення продовольчої безпеки країни, то воно потребує значної підтримки з боку держави, яка повинна полагати, перш за все, у податковому стимулюванні. Зауважимо, що податкова політика регулювання розвитку аграрного сектору України передбачає встановлення спеціальних податкових режимів для окремих категорій її суб'єктів, які різняться за галузевою ознакою, територіальним розміщенням і розміром підприємств. Кінцевою метою податкового регулювання та застосування відповідних інструментів стимулювання ділової активності аграрних суб'єктів господарювання є акумулювати на основі розширення їх діяльності грошові кошти у бюджеті через сплату податків та зборів.

Протягом останніх років з метою стимулювання розвитку вітчизняних підприємств аграрного комплексу застосовувалися заходи щодо використання спеціальних режимів оподаткування. Такі режими передбачали пільги зі сплати податку на додану вартість та фіксований сільськогосподарський податок. Фіксований сільськогосподарський податок — це податок, який не змінювався протягом терміну визначеного Законом з питань оподаткування фіксованим сільськогосподарським податком і справлявся з одиниці земельної площі [8].

На сьогоднішній день внесені зміни до законодавства і ЗУ "Про фіксований сільськогосподарський податок" втратили чинність. З 1 січня 2017 року набув чинності Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році", яким регламентовано ряд змін до Кодексу в частині врегулювання окремих питань, пов'язаних із скасуванням спеціального режиму. Починаючи з 01.01.2017 у зв'язку із скасуванням спеціального режиму оподаткування ПДВ усі сільськогосподарські виробники, які зареєстровані як суб'єкти спеціального режиму оподаткування, переведені на загальну систему оподаткування ПДВ [8].

Зокрема було передбачено такі зміни [8]:

- скасування реєстрації суб'єктів спеціального режиму та переведення їх на загальну систему оподаткування;
- закриття рахунків в системі електронного адміністрування ПДВ, які додатково відкриті сільськогосподарським товаровиробникам, відповідно до пункту 200.1.2 статті 200.1 Податкового Кодексу України;
- обмеження терміну реєстрації податкових накладних, складених сільськогосподарськими виробниками за операціями з постачання сільськогосподарських товарів/ послуг в межах спеціального режиму (до 15 січня 2017 року включно);

— перенесення від'ємного значення різниці між податковими зобов'язаннями та податковим кредитом, що сформувалася в результаті здійснення сільськогосподарської діяльності, до податкової декларації з податку на додану вартість, за якою здійснюються розрахунки з бюджетом.

Вважаємо, що ці зміни мають достатньо суперечливий характер, а їх вплив на підвищення ефективності податкового регулювання можна буде оцінити лише у перспективі.

У свою чергу бюджетними інструментами стимулювання розвитку сільськогосподарства є: державні закупівлі, підготовка кадрів, фінансова підтримка заходів, кредитування підприємств аграрного комплексу, компенсація частки витрат на страхування, субсидії та капітальні вкладення, екологічні програми тощо.

Доцільно відзначити, як вагомий крок, те, що з 1 січня 2017 року по 1 січня 2022 року уряд запровадив як інстру-

мент з метою удосконалення діючої системи фінансового регулювання аграрного сектору, бюджетну дотацію для розвитку сільськогосподарських товаровиробників та стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції, обсяг коштів якої склав 4000 млн гривень (у 2017 році) [12]. Встановлено, що право на її отримання мають сільськогосподарські товаровиробники — платники податку на додану вартість. Поширюється бюджетна дотація на: тваринництво, вирощування фруктів, ягід, винограду, горіхів, овочів, тютюну та цукрового буряку. Бюджетна дотація буде виплачуватися щомісячно в автоматичному режимі пропорційно до сплаченої суми ПДВ у межах виділених щомісячних асигнувань. Метою використання бюджетних коштів є збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення продуктивності в сільському господарстві, сприяння розвитку аграрного ринку та забезпечення продовольчої безпеки, що в цілому розцінюємо, як важливий елемент реалізації стратегії розвитку сектору.

Також з метою ефективного розвитку сільського господарства важливо зміцнити продовольчу безпеку країни, про що уже зазначалось вище. Продовольча безпека — це такий рівень продовольчого забезпечення населення, який гарантує соціально-політичну стабільність у суспільстві, розвиток нації, стійкий економічний розвиток [3, с. 62—70]. Необхідність забезпечення продовольчої безпеки України вимагає підтримання належного рівня "незалежності" продовольства, що власне передбачає використання державної підтримки вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції та застосування заходів імпортного контролю для захисту національних виробників від іноземної конкуренції. Рівень продовольчої безпеки характеризується як достатнім самозабезпеченням продуктами харчування, так і наявністю коштів для їх імпорту в необхідних обсягах за умов потреби. Від стану аграрного комплексу безпосередньо залежить рівень продовольчої безпеки України, однак заходи протекціонізму у сучасних умовах реалізувати стало складніше у зв'язку із дією Угоди про асоціацію із ЄС, зокрема після її останньої ратифікації у 2017 р.

На наш погляд, в Україні пріоритетним у розвитку аграрного сектору має бути вирощування екологічно чистої продукції, що може сформувати відповідні конкурентні переваги на ринку ЄС. Існує ряд проблем, що пов'язані з генною модифікацією продуктів харчування, низьким контролем якості в процесі виробництва продуктів харчування, а також з погіршенням умов навколишнього середовища. Вважаємо, у нинішній екологічній ситуації необхідно "просувати" на ринок власне екологічні інновації. Екологічно-чиста продукція необхідна на кожному з етапів життя. Тобто продукти аграрного сектору повинні виготовлятися з екологічно чистих матеріалів і не містити речовин, які можуть мати поганий вплив на здоров'я людини, технології, які використовуються для створення продукту повинні нести мінімальний негатив для навколишнього середовища, пакувальні матеріали мають бути такими, що можна утилізувати або повторно використати. Саме це забезпечить унікальність та конкурентоздатність на міжнародному ринку української продукції.

Враховуючи те, що Україна прямує до членства в Європейському союзі, вільна торгівля мала б вирішити низку економічних проблем та фінансових труднощів населення, адже вона означає скасування імпортних тарифів і квот на торгівлю товарами. Однак сільськогосподарські товари є винятком в угодах про вільну торгівлю Європейського Союзу, що пов'язано із забезпеченням положень Спільної аграрної політики ЄС. Квоти Євросоюзу для України є надто малими порівняно з можливостями українсь-

кого аграрного комплексу. Це є проблемою, адже спроможність експортувати значно більша, а оскільки квоти незначні, вони абсолютно не відповідають торговим можливостям України, отже, вільна торгівля існує тільки в рамках квот. Водночас у 2017 р. ЄС прийняв рішення розширити квоти по деяких видах продукції. Так, Європейський парламент на початку 2017 року проголосував за розширення торгових преференцій для українських сільськогосподарських продуктів. Зокрема, преференцію отримали [7]: мед на 3 тисячі тонн; ячмінь, ячмінні борошна і гранули на 350 тисяч тонн; виноградний сік — на 500 тонн; овес — 4 тисячі тонн; кукурудза, кукурудзяна мука і гранули — на 650 тисяч тонн; ячмінна крупа і борошно — на 7,8 тисяч тонн. Проте, загалом, політика ЄС залишається дискримінаційною по відношенню до українських аграріїв, що підтверджує необхідність підвищення ефективності використання інструментів фінансового регулювання.

Так, з метою посилення конкурентних позицій на світовому ринку, в цілому, за програмою Стратегії розвитку сільського господарства України на період до 2020 року розбудова конкурентоспроможного і стабільного сільського господарства є можливою лише за умови його переходу на інноваційний шлях розвитку. Останній передбачає формування інвестиційно-інноваційної моделі сільського господарства, фінансування розвитку матеріально-технічної бази наукових установ агропромислового комплексу, формування ринку інноваційної продукції, поглиблення міжнародного співробітництва в інноваційній сфері. Ці пріоритети є достатньо реалістичними з огляду на перспективи реалізації, зокрема, зважаючи на позитивну динаміку капітальних інвестицій у агросектор упродовж 2014—2016 рр. (рис. 1).

Як бачимо з рисунка 1, для капітальних інвестицій у агросектор України протягом 2014—2016 рр. характерною є тенденція до стрімкого зростання. Так, у 2015 р. обсяг капітальних інвестицій становив 31,01 млрд грн, що на 61,5% перевищувало рівень 2014 р. У 2016 р. капітальні інвестиції у національний агросектор збільшилися до 51,31 млрд грн (на 65,5% порівняно з попереднім роком). Таке зростання спричинене, в основному, відносною стабілізацією економічної ситуації у 2016 р. порівняно із 2014 р. та частковим задоволенням відкладеної потреби в інвестиціях впродовж 2014—2015 рр., коли економічна та політична нестабільність суттєво знизили інвестиційну активність в агросекторі. Загалом, частка капітальних інвестицій в агросектор у їх загальному обсязі становила 14,28% у 2016 р. (для порівняння: у 2014 р. — 8,75%, у 2015 р. — 11,35%) [5].

Зуважимо, що серед капітальних інвестицій у сільське, лісове та рибне господарство у 2016 р. 98,3% припадало саме на сільське господарство. В основному, залучені кошти спрямовувалися на модернізацію застарілого обладнання та виробничого устаткування, а також на будівництво нових потужностей (соєперобних заводів, елеваторних комплексів для прийому, переробки та відвантаження агропромислової продукції на експорт).

Водночас загальний обсяг капітальних інвестицій в аграрний сектор економіки в січні — березні 2017 року зріс до 10,9 млрд грн або на 57,9% в порівнянні з аналогічним періодом 2016 року. Зважаючи на зазначене, можна стверджувати, що аграрний комплекс України на сьогодні є одним з ключових секторів української економіки і приносить 12% ВВП [10]. Сільське господарство для України є одним із важливих джерел надходження іноземної валюти, що зміцнює гривню.

Для розширення частки на міжнародному ринку в агропромисловій сфері Україні необхідно використовувати

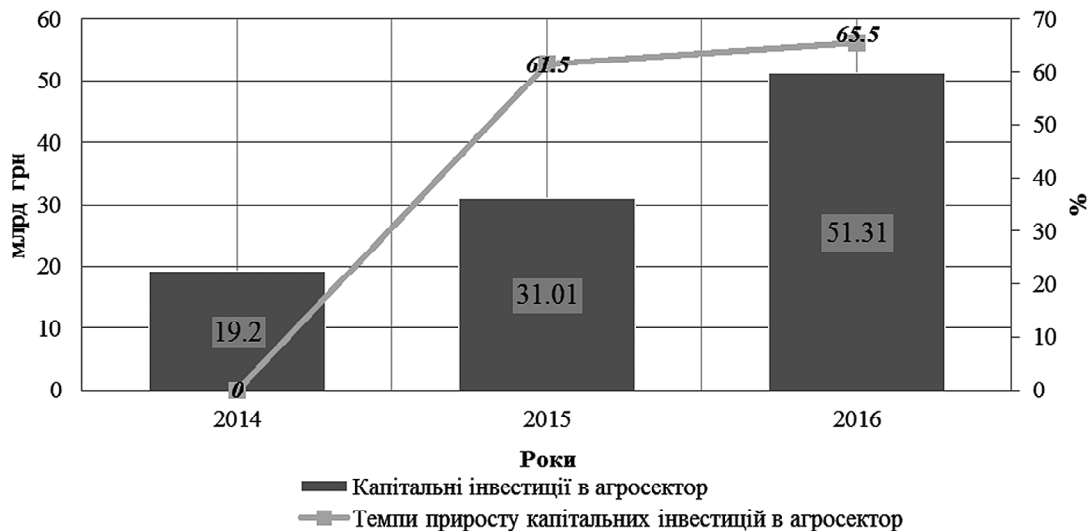


Рис. 1. Динаміка капітальних інвестицій в агросектор України у 2014–2016 рр.

Джерело: побудовано за даними: [5].

новітні технологічні розробки. Однак на сьогодні відсоток застосування високих технологій в українському агросекторі є низьким — близько 10–15%, що надто мало порівняно зі світовими лідерами. Безумовно, конкурентною перевагою є володіння технологією, адже нові технології є економічно вигідними, а також вони зберігають довкілля, що в тому числі становить інтерес для країн ЄС. Українських фермерів цікавить питання забезпеченості кваліфікованих трудових ресурсів, мінімізації часу, якості посівного матеріалу, техніки та палива, адже нові технології дають можливість максимізувати показники врожайності та знизити собівартість продукції.

Відтак фінансове регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору повинне відбуватися з урахуванням того, що останній необхідно здійснювати в таких напрямках, як: впровадження новітніх технологічних схем виробництва для заощадження енергій та ресурсів, покращення ґрунтів якісними, новими видами органічних добрив, використання високопродуктивних сортів сільськогосподарських культур, технологічне переозброєння підприємств, відновлення на новій технологічній основі потужностей підприємств тракторного та сільськогосподарського машинобудування, застосування новітніх ресурсозберігаючих систем, машин та механізмів, застосування біотехнології та комп'ютерної техніки у виробничому процесі, створення інноваційно-орієнтованих корпорацій, промислово-фінансових груп, аграрно-промислових холдингових компаній, науково-технічних центрів, технопарків і лізингових фірм зі сприятливими умовами для фермерів.

Водночас із залученням інновацій зростає продуктивність сектору з мінімальними ресурсними витратами. Наприклад, на світовому ринку сільського господарства популярний контроль за використанням палива — GPS-трекінг. Застосування цієї технології дозволяє контролювати та автоматизувати рух техніки в режимі реального часу, а також контролювати витрати на кожен літр палива. Безпілотні літальні апарати (дрони) сьогодні відіграють особливо важливу роль у сільському господарстві, бо вони в змозі швидко збирати і обробляти дані. За допомогою дронів в агросекторі прагнуть досягти зменшення фінансових витрат, наприклад, заощадити можна під час посіву, коли насіння або паростки завантажуються в спеціальні контейнери, які

розпорошуються на полі саме за допомогою безпілота, що було б актуальним у вітчизняному господарстві.

Ефективне впровадження технологічних рішень у виробничі процеси може відбуватися лише за умови партнерства між державою, бізнесом та розробниками нових рішень на основі передбачених у чинному законодавстві відповідних бюджетних і податкових стимулів. Для застосування інновацій в аграрному секторі необхідно завершити земельну реформу, створити іпотечні механізми кредитування сільськогосподарського бізнесу, необхідне впровадження інновацій, технологічне переоснащення виробництва, маркетингове дослідження інновацій, поліпшення фінансування галузі за рахунок бюджетних коштів та позабюджетних асигнувань в межах цілісної системи фінансового регулювання аграрного сектору як одного із провідних секторів національної економіки.

Як відомо у 2001 році в Україні було введено мораторій на відчуження сільськогосподарських угідь. Міжнародний валютний фонд очікує затвердження Верховною Радою України законопроєкту щодо скасування мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення, попри те, що Верховна рада прийняла законопроєкт щодо продовження мораторію до 1 січня 2018 року. Це означає, що власники земельних часток (паїв) тимчасово не можуть укладати договори про купівлю-продаж, дарування земельної ділянки (паю) або іншим способом відчужувати ці землі, так як лише дозволяється передавати паї у спадщину та продаж земельних ділянок для державних і громадських потреб, також можна здавати паї в оренду, обмінювати на іншу земельну ділянку. Згідно із законодавством, під мораторій підпадають сільськогосподарські угіддя у державній та комунальній власності (10,5 млн га). В Україні це понад 96% сільськогосподарських земель, тобто проблема безпосередньо стосується щонайменше 16% громадян. Найбільша кількість підмораторних земель перебуває у власності пайовиків — близько 68% [13]. Громадяни не можуть розпоряджатися цими землями на власний розсуд, відтак мораторій стримує розвиток територіальних громад та сільського господарства, оскільки він перешкоджає перерозподілу земельних ресурсів до більш ефективного власника та виробника, знижує ціну оренди та доходи власників, що стратегічно негативно впливає на галузь та економіку України в цілому.

ВИСНОВКИ

Забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції передбачає активне впровадження інноваційних технологій у веденні аграрного бізнесу, що й повинно бути метою фінансового регулювання. Інноваційний розвиток супроводжується оновленням науково-інформаційної, технічної та технологічної бази. Передумовою успішного розвитку сільськогосподарського виробництва є збільшення інвестування інноваційних проєктів, а також їх концентрація на стимулюванні розробки та впровадження інноваційних продуктів. Незважаючи на проблеми, властиві нинішньому етапу розвитку сільськогосподарського виробництва, Україна повинна розвивати виробничі потужності сектору, щоб у перспективі вітчизняні продукти могли вийти на світовий ринок і конкурувати з аналогами, займаючи власну ринкову нішу. Водночас розвиток аграрного сектору України є основою економічної стабільності, зростання рівня добробуту та якості життя населення й забезпечення продовольчої безпеки держави загалом.

Відтак формування збалансованої системи фінансового регулювання аграрного сектору на основі узгодженого й науково-обгрунтованого застосування бюджетних та податкових інструментів дасть змогу у довгостроковій перспективі, сформувавши один із базових конкурентоспроможних структурних елементів національної економіки, сприяти досягненню цілей соціально-економічного розвитку України.

Література:

1. Андрійчук В.Г. Теоретико — методологічне обгрунтування ефективності виробництва / В.Г. Андрійчук // Економіка АПК. — 2005. — № 5. — С. 50—56.
2. Гадзало Я.М. Земельна реформа: проблеми і перспективи розвитку аграрної економіки / Я.М. Гадзало, Ю.Я. Лузан // Економіка АПК. — 2017. — № 1. — С. 5—14.
3. Гойчук О.І. Продовольча безпека: монографія / О.І. Гойчук. — Житомир: Полісся, 2004. — 348 с.
4. Гончарук Н.Т. Кадри аграрного сектора економіки України: формування і розвиток / Н.Т. Гончарук, С.М. Серьогін. — Донецьк: ДРІДУ. — 2003. — 166 с.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Домбровський С.Ф. Державне управління сільським господарством в Україні (правові аспекти): навч. посіб. / С.Ф. Домбровський, Л.С. Тараненко. — Хмельниць: Вид-во Хмельниць ун-ту упр. та права, 2010. — 397 с.
7. Європейський Союз розширив квоти для української аграрної продукції [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://nachasi.com/2017/06/01/kvoty-produktsiyi/>
8. Законодавство України: офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>
9. Зинченко А.П. Аграрная политика / А.П. Зинченко, В.И. Назаренко, В.В. Шайкин; под ред. А.П. Зинченко. — М.: КолосС, 2004. — 304 с.
10. Інвестиції в аграрний сектор [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/06/1/625578/>
11. Лупенко Ю.О. Наукові засади запровадження ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення / Ю.О. Лупенко, О.В. Ходаківська // Економіка АПК. — 2016. — № 12. — С. 5—15.
12. Міністерство аграрної політики та продовольства України офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/node/23433>

13. Мораторій на землі сільськогосподарського призначення [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://voxukraine.org/2016/06/03/moratoriy-na-zemli-ua/>

14. Романець О.А. Сутність та зміст державного регулювання аграрної сфери економіки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=480>

15. Сурай І.Г. Державне управління аграрним сектором економіки: функціонально-структурний аспект: автореф. дис. ... к. держ. упр. — К., 2005. — 20 с.

16. ТОП-4 позиції українського аграрного експорту в ЕС [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://agroportal.ua/ua/news/ukraina/top4-pozitsii-ukrainskogo-agrarnogo-eksporta-v-es/>

References:

1. Andriychuk, V.H. (2005), "Theoretical and methodological substantiation of production efficiency", *Ekonomika APK*, vol. 5, pp. 50—56.
 2. Hadzalo, Ya.M. and Luzan, Yu.Ya. (2017), "Land reform: problems and prospects for the development of agrarian economics", *Ekonomika APK*, vol. 1, pp. 5—14.
 3. Hojchuk, O.I. (2004), *Prodovol'cha bezpeka* [Food security], Polissia, Zhytomyr, Ukraine.
 4. Honcharuk, N.T. and Ser'ohin, S.M. (2003), *Kadry aharnoho sektora ekonomiky Ukrainy: formuvannia i rozvytok* [Shapes of the agrarian sector of Ukraine's economy: formation and development], DRIDU, Donetsk, Ukraine.
 5. State Statistics Service of Ukraine (2017), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 05 Nov 2017).
 6. Dombrov's'kyj, S.F. and Taranenko, L.S. (2010), *Derzhavne upravlinnia sil's'kym hospodarstvom v Ukraini (pravovi aspekty)* [Governmental management of agriculture in Ukraine (legal aspects)], *Vyd-vo Khmel'nyts. un-tu upr. ta prava, Khmel'nytskiy, Ukraine*.
 7. Valesa, Ya. (2017), "The European Union has expanded quotas for Ukrainian agricultural products", available at: <https://nachasi.com/2017/06/01/kvoty-produktsiyi/> (Accessed 05 Nov 2017).
 8. Law of Ukraine (2017), available at: <http://zakon0.rada.gov.ua> (Accessed 05 Nov 2017).
 9. Zynchenko, A.P. Nazarenko, V.Y. and Shajkyn, V.V. (2004), *Ahrarnaia polityka* [The agrarian policy], KolosS, Moscow, Russia.
 10. Epravda (2017), "Investments in the agrarian sector", available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/06/1/625578/> (Accessed 05 Nov 2017).
 11. Lupenko, Yu.O. and Khodakivs'ka, O.V. (2016), "Scientific principles of introduction of market circulation of agricultural land", *Ekonomika APK*, vol. 12, pp. 5—15.
 12. Ministry of agrarian policy and food of Ukraine (2017), available at: <http://www.minagro.gov.ua/node/23433> (Accessed 05 Nov 2017).
 13. Voxukraine (2016), "Moratorium on agricultural land", available at: <https://voxukraine.org/2016/06/03/moratoriy-na-zemli-ua/> (Accessed 05 Nov 2017).
 14. Romanets', O.A. (2011), "The nature and content of state regulation of agriculture", available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=480> (Accessed 05 Nov 2017).
 15. Suraj, I.H. (2005), "Government management of the agrarian sector of the economy: functional and structural aspect", Ph.D. Thesis, Public Administration, Kyiv, Ukraine.
 16. AgroPortal (2017), "TOP-4 positions of Ukrainian agrarian export to the EU", available at: <http://agroportal.ua/ua/news/ukraina/top4-pozitsii-ukrainskogo-agrarnogo-eksporta-v-es/> (Accessed 05 Nov 2017).
- Стаття надійшла до редакції 14.11.2017 р.*